

наступний рік дає більший урожай порівняно до скошеної або спасеної рослини, у якій в другу половину літа до осені мало відросла отава [3].

Випасати тварин рано навесні і пізно восени не можна, тому що в цей час ґрунт вогий і тварини, які пасуться, своїми копитами розривають дернину, в результаті чого не тільки зменшується врожай, але й утворюються купини. Щоб одержати з пасовища найбільше поживних речовин, треба починати спасувати їх з весни; злаки – на початку кущіння; бобові і різнотрав'я – на початку галушення і закінчувати перше спасування не пізніше цвітіння рослин. Після відростання отави спасувати її також у молодому, соковитому стані, тобто спасувати трави не один, а кілька разів за літо [3].

Слід ввести чергування пасовищ з сінокосами. Правильне визначення часу скошування трав має вирішальне значення в сінозбиранні, від нього залежить як кількість, так і якість сіна. При визначенні оптимальних строків скошування трав необхідно враховувати динаміку їх врожаю і хімічних речовин за вегетаційний період, визначити час максимального збору з гектара поживних речовин. Крім того, необхідно також встановити вплив строків скошування трав на врожай їх у наступні роки. Другі укуси (отава) можливі при ранніх строках першого укусу; максимум одержують при першому укусі в фазі колосіння [3].

Виходячи з наведеного, найбільш ефективними та доцільними є такі заходи, як культуртехнічні, поліпшення водного режиму та інші.

Література

1. Андреев Н.Г. Луговое и полевое кормопроизводство. – М.: Колос, 1984. – 495 с.
2. Єлін Ю.Я., Грисюк М.М. Рослини луків і боліт. – К.: Радянська школа, 1991. – 222 с.
3. Кияк Г.С. Луговодство. – К.: Высшая школа, 1986. – 347 с.

ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ОБЛИСТНЕННЯ ЗЛАКОВИХ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ

Оніпко В.В., Дубровіна Л.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Сільське господарство – найважливіша галузь матеріального виробництва, у якій створюються продукти харчування для задоволення потреб населення та сировина для харчової і легкої промисловості. Вирощуючи необхідні рослини, підвищуючи їх продуктивність, людина в процесі багатовікової господарської діяльності змінювала дикі форми, перетворюючи їх на культурні. На відміну від диких родичів культурні рослини можуть успішно рости і розвиватися, проявляти інші цінні якості лише за умови успішного обробітку ґрунту забезпечення в достатній кількості елементами мінерального живлення, своєчасного догляду за рослинами, проведення відповідних заходів спрямованих на боротьбу зі шкідниками та хворобами в умовах високого рівня агротехніки. В іншому випадку продуктивність культурних рослин знижується, якість отриманої продукції падає. Серед польових культур, що вирощуються на корм надзвичайно велике значення мають багаторічні трави. Зелений корм у тому числі пасовищний був і залишається основним кормом при утриманні більшості видів сільськогосподарських тварин. Кормами із багаторічних трав тварини забезпечуються з ранньої весни до глибокої осені. Тривалий період вегетації дає можливість використовувати їх для виготовлення сіна, сінажу, силосу, брикетів, гранул і як пасовища. Багаторічні злакові трави мають високу кормову цінність і дають високі врожаї сіна і пасовищного корму. Тварини на переважно злаковому

пасовищі дістають практично всі необхідні поживні речовини у достатній кількості. За поживністю 1 кг злакової трави на пасовищі відповідає 0,18 – 0,22, а на сіножатах під час збирання у більш пізні фази (викидання колоса) 0,22 – 0,24 кормових одиниць [3].

Експериментальна робота проводилась у 2006 році в умовах начальної дослідної ділянки ПДПУ імені В.Г.Короленка. Облікова площа ділянок у лабораторно польових становила 1 м². при чотирьоразовій повторності. В досліді висівали районовані в підзоні лівобережного Лісостепу України види кормових злакових багаторічних трав: *Phleum pratense* L., *Dactylis glomerata* L., *Poa pratensis* L., *Alopecurus pratensis* L., *Lolium multiflorum*, *Arrhenatherum elatius* M.M., *Lolium perenne* L., *Festuca pratensis* Huds, *Festuca rubra* L., *Agropyrum tenerum* Vessey, *Agropyrum repens*, *Agropyrum pectiniforme* Schult, *Bromus inermis* Leyss, *Agrostis alba* L.

Для досягнення поставленого завдання проводились наступні спостереження та дослідження:

1. Вивчали морфологічні особливості кормових злаків.
2. Визначали облиственість за методикою Зінченка О.І. [2].

При вивченні морфологічних особливостей з'ясовано, що багаторічні злакові трави мають мичкувату кореневу систему, основна маса коренів таких трав, як райграс багатоукісний, пасовищний, тимофіївка лучна, тонконіг лучний, пирій повзучий, розміщується переважно у верхньому шарі ґрунту 20 – 30 см. Костиця лучна, пирій безкореневищний, житняк, лисохвіст лучний, стоколос безостий, райграс високий, грястиця збірна мають кореневу систему, яка проникає на глибину від 80 см до 1 м. Стебло порожнисте кругле має різну ступінь облиственості, поділене вузлами на меживузля. Меживузля у більшості досліджуваних трав гладенькі, крім стоколоса безостого – опушені. У тимофіївки лучної, пирію гребінчастого, мітлиця біла два типи стебел - генеративні і вегетативні. Листки складаються з листової піхви і пластинки. На переході листової піхви у пластинку є язичок різної форми, що є видовою ознакою цих трав. У пирію без кореневищного язичок майже відсутній. По краях листової пластинки є вирости які називаються вушками. Найбільш вираженою ця ознака спостерігалася у пирію безкореневищного, райграсу пасовищного, костиці лучної. У більшості видів поверхня пластинки листка гладенька, крім райграсу багатоукісного, райграсу високого, пирію повзучого, безкореневищного. У костиці лучної листки гладенькі з мозолеподібним жовтуватим потовщенням. Суцвіття в експериментальних культурах було трьох видів: колос – пирій безкореневищний, гребінчастий, повзучий, райграс багаторічний; несправжній колос – тимофіївка лучна, лисохвіст лучний; волоть – костиця лучна, райграс високий, стоколос безостий, тонконіг лучний, мітлиця біла, грястиця збірна. Плід – зернівка. У більшості видів покрита квітковими або колосовими лусками. Проте у тимофіївки вони голі.

За характером облиственості й висотою розміщення листків злакові трави поділяють на верхові, низові і напівверхові. Верхові злаки облиствені в основному у верхній частині стебла, вони високорослі (понад 60 – 70 см) , високоврожайні і займають верхній ярус у травостой, належать до трав сінокісного типу використання. Ці злаки утворюють як генеративні (дають суцвіття і плоди) так і вегетативні (безплідні на яких розвиваються тільки листки) пагони, які мають більшу кількість листків. Низові злаки мають слабооблиствене стебло, листовий апарат формується здебільшого в нижній частині рослини у формі розетки. Займають нижній ярус у травостой. В приземному шарі рослини утворюють багато укорочених листових пагонів, більшість з яких не використовуються при скошуванні. Рослини відносно високорослі (до 50 – 70 см заввишки). Належать до трав пасовищного використання. Останнім часом виділяють напівверхові злаки, які займають проміжне положення між верховими і низовими [4].

В результаті наших спостережень було встановлено, що багаторічні злакові трави мають різний ступінь облиственення. Високу облиственність 50 – 70% мають 4 види трав – стоколос безостий, пірий гребінчастий, тонконіг лучний, грястиця збірна; добру облиственність 30 -40% мають 9 видів – райграс багатоукісний, райграс високий, пірий безкореневищний, тимофіївка лучна, костриця червона, мітлиця біла, лисохвіст лучний; середню облиственність мають трави костриця лучна і райграс пасовищний.

Дані дослідження є важливими для забезпечення тваринництва достатньою кількістю кормів високою якості. Це є одним із основних завдань землеробства і рослинництва. Важливу роль в цьому відіграє кормовиробництво, зокрема висівання кормових трав. Виготовлені з них корми містять багато білка, мінеральних солей і вітамінів. Різноманітність використання трав дає можливість складати повноцінні раціони і досягти високих надойв молока та приростів маси тварин.

Література

1. Андреев Н.Г. Луговоеводство. - М.: Колос, 1981. с.383
2. Бобро М.А. Рослинництво. Лабораторно-практичні заняття. - К.: Урожай, 2001. с.56
3. Зінченко О.І. Кормовиробництво практикум. - К.: Нора-Прінт., 2001. с.184
4. Кияк Г.С. Луківництво. - К.: Вища школа., 1980. с.302.

ЗНАЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОТОНІВ ЯК ОСЕРЕДКІВ ФІТО РІЗНОМАНІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ УЗЛІСЬ СОСНОВОГО ЛІСУ)

Зуєва М.М.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Дослідження проводились на прикладі злаково-зеленомохового соснового лісу (*Pineta graminoso-hylocomiosa*) в околиці села Ушівка Новгород-Сіверського району Чернігівської області. Метою нашого дослідження було вивчення екосистеми соснового лісу та узлісся соснового лісу як важливої складової функціонування соснових лісів, її особливостей, видового складу, проблем пов'язаних з її розвитком і збереженням. Актуальність ідеї полягає в питанні вивчення видового складу та динаміки узлісся соснового лісу як важливої компоненти існування соснових лісів. В процесі виконання дослідження було вивчено видовий склад даних екосистем і на основі оцінки стану її фітотріноманіття розглянуті можливості їх подальшого розвитку.

Ценози *Pineta graminoso-hylocomiosa* займають вирівняні ділянки та плескати схили з слабопідзолистими піщаними ґрунтами. Було досліджено, що основним едифікатором виступає *Pinus silvestris* L., серед видів переважають мезофіти. Деревостій формує *Pinus silvestris* L., місцями з домішкою *Betula pendula* Roth. Зростає дана група лісів на дерново-слабопідзолистих та дерново-середньопідзолистих піщаних та супіщаних ґрунтах. В підліску зустрічаються поодинокі екземпляри *Frangula alnus* Mill. та *Corylus avellana* L.. Основу чагарничково-трав'яного ярусу складають бореальні види-супутники сосни (*Calluna vulgaris* L., *Vaccinium vitis-idaea* L., *Anthennaria dioica* L., *Lycopodium clavatum* L. та багато інших видів). Місцями зустрічаються *Pulsatilla latifolia* Rurp., *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, *Rubus caesius* L., *Molinia caerulea* (L.), *Oxalis acetosella* L.. Моховий покрив добре розвинений, в ньому переважають *Pleurozium schreberi* Mitt та *Dicranum rugosum* Sw. у різному кількісному співвідношенні, як домішки зустрічаються *Ptilium cristacastrensis* (Hedw.) De Not, *Mnium unundatum* Hedw., *Polytrichum commune* Hedw.